

Правове регулювання ринку цінних паперів

Виконав студент
IV курсу 1 групи
Гордєєв Максим

План

- 1. Поняття ринку цінних паперів та його регулювання**
- 2. Поняття і види цінних паперів**
- 3. Операції банків з цінними паперами**

1. ПОНЯТТЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ринок цінних паперів — це частина ринку позикових капіталів, де здійснюються емісія, купівля-продаж цінних паперів та їх перепродаж. Через ринок цінних паперів (банки, спеціальні кредитно-фінансові установи, фондову біржу) акумулюються кошти підприємств, банків, держави і населення, які спрямовуються на виробниче і невиробниче вкладення капіталів.

Розрізняють первинний і вторинний ринок цінних паперів. **Первинний ринок цінних паперів** — це ринок, на якому реалізуються, продаються заново випущені цінні папери емітентом — державою, кредитно-фінансовими установами, підприємствами, компаніями. Первинне розміщення цінних паперів провадиться за підпискою або у формі безпосереднього продажу первинним покупцем.

Вторинний ринок цінних паперів — це ринок без посередників, на якому здійснюються операції купівлі або продажу цінних паперів між особами, які не є первинними кредиторами і позичальниками. Організованим вторинним ринком виступає Фондова біржа, а також Українська міжбанківська валютна біржа, яка працює з корпоративними цінними паперами.

2. ПОНЯТТЯ І ВИДИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У законодавстві сформульовано поняття цінного папера: в ст.1 Закону України “Про цінні папери і фондовий ринок” зазначається, що **цінні папери** — це грошові документи, які засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також можливість передавання грошових та інших прав, що випливають з цих документів, іншим особам.

З викладеного вище можна виокремити такі ознаки.

1. Цінний папір має документальний характер, тобто є документом офіційного характеру, виконаним за встановленою формою, що містить необхідний мінімум відомостей певного характеру (реквізити), за істинність яких особа — укладач документа несе встановлену законом відповідальність. Встановлена форма засвідчення прав, пов'язаних з цінними паперами, передбачає додержання всіма учасниками фондового ринку приписаних норм і прав. У необхідних випадках повинні бути здійснені державна реєстрація і ліцензування.

2. Цінний папір засвідчує майнове право або відносини позики.

3. Реалізація втіленого в цінному папері права можлива тільки при пред'явленні оригіналу самого документа, що означає зв'язок вираженого в папері права з самим документом.

4. Передавання втіленого в папері майнового права допускається тільки за умови передавання самого папера.

5. Відмова від виконання зобов'язання, вираженого цінним папером, можлива при доказовості недобросовісності держателя або при виявленні підробки цінного папера.

Цінні папери можуть бути іменними, ордерними або на пред'явника. Іменним цінним папером визнається документ, у якому для засвідчення прав власника вказується його ім'я, тобто власник такого цінного папера отримує всі виражені в ньому права за умови, що його ім'я вказано в самому папері. Для іменних акцій необхідно ще внесення імені власника в книгу реєстрації акцій, що ведеться товариством. Іменні цінні папери, якщо інше не передбачено законом або в них спеціально не вказано, що вони не підлягають передаванню, передаються певним індосаментом (передавальним надписом, який засвідчує перехід прав за цінним папером до іншої особи). Ордерні цінні папери (векселі) — це документи, власник яких виступає пред'явником самого папера або здійсненням низки передавальних записів (індосаменту).

Акція — цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує пайову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право його власникові на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства. Акції можуть бути іменними та на пред'явника, привілейованими та простими. Набуття відчуження іменних акцій вимагає внесення змін до реєстру власників цих акцій і тільки після цього можуть бути реалізовані права на управління, що впливають з цих акцій. Привілейовані акції дають акціонерові переважне право на одержання дивідендів, а також на пріоритетну участь у розподілі майна акціонерного товариства в разі його ліквідації. Власники привілейованих акцій не мають права брати участь в управлінні акціонерним товариством, якщо інше не передбачено його статутом. Вони не можуть бути випущені на суму, що перевищує 10 відсотків статутного фонду акціонерного товариства. Прості акції дають право акціонеру на отримання дивідендів у розмірі, який визначається зборами акціонерів, право одного голосу в управлінні товариством, а також право на частину майна акціонерного товариства при його ліквідації пропорційно до кількості належних акціонеру акцій.

Облігація — цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ньому строк з виплатою фіксованого відсотка (якщо інше не передбачено умовами випуску). Облігації всіх видів розповсюджуються на підприємствах і серед громадян на добровільних засадах. Облігації можуть випускатися іменними і на пред'явника, відсотковими і безвідсотковими (цільовими), з вільним або з обмеженим колом обігу. Облігації зовнішніх державних позик України — це цінні папери, що розміщуються на міжнародних та іноземних фондових ринках і підтверджують зобов'язання України відшкодувати пред'явникам цих облігацій їх номінальну вартість з виплатою доходу відповідно до умов випуску облігацій.

Казначейські зобов'язання — вид цінних паперів на пред'явника, що розміщуються виключно на добровільних засадах серед населення, засвідчують внесення їх власниками грошових коштів до бюджету і дають право на одержання фінансового доходу. Випускаються такі види казначейських зобов'язань: довгострокові (від 5 до 10 років), середньострокові (від 1 до 5 років), короткострокові (до одного року).

Ощадний сертифікат — письмове свідоцтво банку про депонування грошових коштів, яке засвідчує право власника на одержання після закінчення встановленого строку депозиту і відсотків по ньому. Ощадні сертифікати видаються строкові (під певний договірний відсоток на визначений строк) або до запитання, іменні та на пред'явника. Іменні сертифікати обігу не підлягають, а їх продаж (відчуження) іншим особам є недійсним.

Вексель — цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю). Векселі можуть бути простими і переказними.

ВЕКСЕЛЬ

№ 0000000 *

Вексель на _____ рублей

Закрытое акционерное общество коммерческий банк "ФИА-БАНК"

обязуется уплатить по этому простому векселю денежную сумму в размере _____

непосредственно гражданину (предприятию) _____

или по его приказу любому другому гражданину (предприятию).

Этот вексель подлежит оплате в следующий срок _____

Местом платежа является _____

Наименование должника лица, подписывающего вексель от имени банка

Печать

Подпись векселедателя

Для авалля (векселедержателя)

За кого выдан _____

Подпись авалля _____

Дата _____

Інвестиційний сертифікат — це цінний папір, що випускається компанією з управління активами пайового інвестиційного фонду. Зазначене свідоцтво про частку (участь) в спеціальному фонді цінних паперів (інвестиційному фонді) дає право власності інвестора на частку у фонді та одержання визначеного доходу.

Приватизаційні папери — це особливий вид державних цінних паперів, що засвідчують право власника на безоплатне одержання в процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду. Приватизаційні папери можуть бути лише іменними. Статтею 5 Закону України від 6 березня 1992 р. “Про приватизаційні папери” визначено особливі умови використання та обігу приватизаційних паперів, а саме: приватизаційні папери вільному обігу не підлягають, а їх продаж або відчуження іншим способом є недійсним; дивіденди або відсотки з них не нараховуються; приватизаційні папери не можуть бути використані для здійснення розрахунків, а також як застава для забезпечення платежів або кредитів; угоди, укладені з використанням приватизаційних паперів для цілей, не передбачених Законом “Про приватизаційні папери”, є недійсними. Приватизаційні папери, придбані з порушенням порядку їх видачі та обігу, вважаються недійсними, а особи, які порушили ці правила, несуть відповідальність на підставі законів України.

3.ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Комерційні банки здійснюють з вексями різноманітні угоди: емісію, купівлю-продаж, заставу й облік векселів. Облік векселів є операцією купівлі-продажу векся банку до настання строку платежу по ньому з переходом до банку прав векселедержателя.

До обліку в банках приймаються високоліквідні векселі, тому перевага надається товарним векселям, в основу яких покладено товарні угоди. Поширеними операціями комерційних банків є виконання агентських функцій і обслуговування обігу цінних паперів. Сюди належать операції проведення реєстрів власників іменних цінних паперів і реєстрації угод переведення права власності на такі цінні папери; сприяння виконанню по цінних паперах (виплата дивідендів і відсотків), погашення цінних паперів, реєстрація угод з метою оподаткування і виконання доручень інвестиційних фондів щодо їх цінних паперів у рамках депозитарного договору.

Відносини між інвестиційним фондом і банком-депозитарієм оформляються депозитарним договором. Банк-депозитарій здійснює угоди з цінними паперами фонду від його імені і за його дорученням, відкриває фонду поточний рахунок, рахунок в іноземній валюті та інші рахунки і здійснює по них розрахункові, касові та інші банківські операції; приймає на зберігання і забезпечує зберігання майна фонду; веде облік цінних паперів, виплачує дивіденди акціонерам фонду, винагороду керуючому, підтверджує письмове отримання повідомлення про збори акціонерів, а також надає відомості про документи, що стосуються цінних паперів, належних фонду, одержує дивіденди тощо.

Комерційні банки можуть купувати і продавати цінні папери від свого імені і за свій рахунок як через фондову біржу, так і на позабіржовому ринку цінних паперів, а також на основі доручення клієнта про купівлю-продаж цінних паперів. При цьому банк виступає повіреним або комісіонером свого клієнта. За своєю природою зазначені угоди є договором купівлі-продажу, звичайно, укладеним відкладальною умовою.

Здійснюючи інвестиційну діяльність, тобто вкладаючи кошти в цінні папери, банки мають на меті насамперед отримання прибутку. На прибутковість інвестиційної діяльності банків впливають різні фактори: стан економіки, структура кредитно-фінансової системи, ступінь розвитку ринку цінних паперів, стан розробки законодавчо-нормативної бази, організація випуску й обігу цінних паперів, професіоналізм учасників фондового ринку, структура портфеля цінних паперів та їх диверсифікація.